

GAZETA W. XIĘSTWA POZNAŃSKIEGO

PRZEDPŁATA:

czwórciecznie dla miasta Poznania 1 Tal.
20 Sgr. na całe Prussy 2 Tal.

INSERATY:

1 Sgr. 3 Fen. od wiersza na 1 szerokości
przyjmują się tylko w Ekspedycyi.

Drukarni i nakładem Drukarni Nadwornej W. Deckera i Spółki w Poznaniu. — Redaktor odpowiedzialny: N. Kamiński w Poznaniu.

Telegraficzne wiadomości Gaz. W. Ks. Pozn.

Neapol, 26. Sierpnia. — Garibaldi wylądował wczoraj w nocy w Melito, niedaleko przylądka Spartivento w Kalabrii.

Turyn, 26. Sierpnia. — Garibaldi wypłynął z Katanii z dwoma parowcami pocztowymi, znajduje się jeszcze w Melito. Władze królewskie powróciły wczoraj do Katanii. Persano przybył także do Katanii i rozkazał aresztować komendantów fregat znajdujących się w porcie z powodu ich dwuznacznego postępowania przy odjeździe Garibaldeggo. Cialdini wyjechał z Neapolu do Sycylii, porozumiewając się wprzód z La Marmora.

Turyn, 26. Sierpnia wieczorem. — Gazetta ufficiale zamieszcza dekret, mocą którego Neapol i prowincje neapolitańskie ogłoszone zostają w stanie oblężenia. Jeneral Lamarmora zamianowany został nadzwyczajnym komisarzem z nieograniczonem pełnomocnictwem. Neapol zachowuje się spokojnie. W Melito wylądowało 1000 ochotników z Garibaldim.

Paryż, 26. Sierpnia wieczorem. — Według wiadomości z Neapolu zakonsygnowano tam wojsko.

— Według la France wiele miast kalabryjskich oświadczyło się za Garibaldim. W zatoce Gioja wielu Garibaldczyków wylądowało.

Londyn, 26. Sierpnia. — Dzisiejsza Morning Post wątpi, czyli jeneralowie włoscy mogą się spuścić na swoich żołnierzy, skoro ich wysła przeciw Garibaldiemu. W tym przypadku, nietylko byłoby po ministerstwie Ratazzego, ale jeszcze każde inne ministerstwo byłoby niepodobnem, któreby miało zamiar utrzymać terazniejsze sprzymierze z Francją a Włochami.

Berlin, 27. Sierpnia. — Najj. Pan raczył nadać radcy sprawiedliwości Mejerowi w Merzig order orla czerwonego 3. klasy na pętlicy.

Berlin, 26. Sierpnia. — Stern Ztg. pisze: Wiedeński Vaterland utrzymuje wbrew naszemu oświadczeniu przeciwnemu, że obrady ministerstwa dotyczyły nadania z góry nowego prawa wyborczego itd. Jesteśmy upoważnieni do powtórnego oświadczenia, że owa wiadomość przez Vaterland powtórzona zupełnie jest nieprawdziwą.

— O kwestyi wojskowej powiada też gazeta: W skutek uchwalonego w komisji budżetowej przekreślenia nadzwyczajnych wydatków na organizację armii i odrzucenia wszystkich rezolucyi, które obok zaprzeczającej uchwały miały stanowić punkta wyjścia do dalszych pozytywnych uchwał, układy i widoki we względzie kwestyi wojskowej przeszły w nową fazę. (W jaką fazę nie powiada też gazeta).

— Wczoraj upowszechniła się pogłoska o wystąpieniu ministra skarbu v. d. Heydta z ministerstwa. Powód do tej pogłoski dała sprawa przeciw redaktorowi Dresemannowi w Barmen z powodu oszczerstwa wymierzonego przeciw panu v. d. Heydtowi. Przyjęte dowody w tej sprawie okazały prawdziwość utrzymywanych faktów przez oskarżonego. Mimo to nie wierzyły tym pogłoskom, chociaż okoliczność, że p. Heydt wczoraj na dwa dni wyjechał, podczas których król tu będzie obecnym, pozwala uczynić przypuszczenie, że król wie o stanie tego procesu.

— Gaz. augsburska zamieszcza projekt trybunału Związkowego, jak go rząd austriacki wniósł na posiedzenie zgromadzenia Związkowego w d. 14 b. m. Ponieważ projekt ten wzięty będzie pod obrady Zgromadzenia tego po skończeniu feryj a obecnie zajmuje się nim wydział związkowy, przeto dajemy tu projekt rzeczony w całym jego brzmieniu.

Rozdział I. Zakres działania trybunału Związkowego.

Art. 1. Do orzeczenia trybunału Związkowego odwoływać się mogą 1) strony prywatne przeciw Związkowi w rzeczach prawa prywatnego, jeżeli nie ma w tym względzie osobnej jurysdykcji; 2) strony prywatne przeciw naszym rządowi związkowemu, jeżeli powstanie spór o to, który z rządów pretensje stron prywatnych ma zaspokoić; 3) strony prywatne

przeciw swym panom udziałnym albo prokuratorowi skarbowej pojedynczego państwa związkowego, jeśli dla pretensyi na tytule prawa prywatnego opartej nie ma właściwej instancji w konstytucyi albo prawodawstwie pojedynczego państwa; 4) strony prywatne przeciwpojedynczemu rządowi związkowemu, jeżeli strony na podstawie konstytucyi i obowiązujących praw krajowych i po wyczerpieniu środków zaradczych przeciw odmówieniu albo tamowaniu wymiaru sprawiedliwości zażalenia zanoszą; 5) rządy związkowe jedne przeciw drugim, jeżeli powód żąda zaspokojenia należności pieniężnej albo wykonania umowy lub odszkodowania za umowę niedotrzymaną a strona pozwana naprzód już orzeczeniu trybunału związkowego się poddała albo z chęcią przyjęcia tego orzeczenia się oświadcza. We wszystkich tych razach orzeka trybunał związkowy na skargę wprost do niego zanesioną na mocy stałego pełnomocnictwa Związku niemieckiego, w którego imieniu wydają się wyroki.

Art. 2. Trybunał związkowy orzeka jako sąd polubowny na mocy szczegółowego, po daremnie usiłowaniu skłonienia do zgody przez Zgromadzenie związkowe udzielić się mającego polecenia: 1) między członkami panującymi, niemieckich domów w sporach o następstwo tronowe, rejencyę zdolność do rządzenia, opiekę, tudzież i prawa do dynastycznych fideikomisów, o ile względem postępowaniu w sporach tego rodzaju i ich załatwienia konstytucya pojedynczego kraju, prawo dynastyczne lub umowy szczegółowych niepodają postanowień; 2) między rządem państwa związkowego a pojedynczymi jego obywatelami, korporacyami albo stanami, jeśli z powodu naruszenia praw konstytucyjną związkową im zastrzeżonych zanoszą zażalenia; 3) między rządem a reprezentacją krajową państwa związkowego w sporach o tłumaczenie i zastosowanie konstytucyi krajowej, o ile do załatwienia takich sporów prawo środków i sposobów gdzie indziej już nie przepisało, lub o ile tychże nie można było zastosować.

Art. 3. W razach artykułem 2 objętych tak rządy jak i stany mają prawo, przedłożyć kwestyę sporną Zgromadzeniu Związkowemu z propozycją jego pośrednictwa. Okaze się pośrednictwo bezskutecznem, Zgromadzenie Związkowe wykona, jeżeli konstytucyę odpowiedzialną Związek gwarantował, artykułem 60tym uchwały kongresu wiedeńskiego nadane mu prawa, o ile jedna lub druga strona orzeczenia sądu polubownego zażąda, spór trybunałowi związkowemu przekaże.

Co się tyczy konstytucyj szczegółowo nie gwarantowanych, Zgromadzenie Związkowe na zanesione podanie o pośrednictwo najpierw ma zbadać, czy ustawy konstytucyi krajowej, któreby w tej sprawie uwzględnić należało, zgadzają się z obowiązującymi prawami Związku lub nie. Przeświadczy się Zgromadzenie Związkowe wskutek zarządzonego dochodzenia rzeczy o rzeczywistej sprzeczności, to zawięcie obie strony do stosownej zmiany konstytucyi krajowej. Tak w razie dokonanej zmiany jak również wtedy, gdyby sprzeczność nie była zachodziła, Zgromadzenie Związkowe postąpić ma tak jak w razie zagwarantowanych konstytucyj. Wyrok przez sąd polubowny trybunału związkowego wydany zmienionym być może tylko na drodze zmian konstytucyjnych w odpowiedzialnym państwie prawem przepisanej.

Art. 4. W razach, gdzie pomiędzy dwoma albo trzema członkami Związku rzecz się o tymczasowe zabezpieczenie faktycznego posiadania toczy, trybunał związkowy wstępuje w miejsce najwyższego trybunału artykułem 20 ustawy kongresu wiedeńskiego wyznaczony mającego.

Art. 5. Za zezwoleniem Zgromadzenia Związkowego, konstytucya albo prawodawstwo państwa związkowego przelać może na trybunał Związkowy i w innych artykułami 1szym i 2gim nieobjętych razach sądowną i polubowną władzę.

Art. 6. W celu przeprowadzenia największej o ile można jednostajności w zastosowaniu wspólnych niemieckich ustaw o prawie cywilnem i karnem, trybunał Związkowy ma zadanie, w razach, w których ze względu na owe zastosowania w wymiarze sprawiedliwości przez najwyższe trybunały państw Związkowych różnicy się wykażą, zwrócić uwagę Zgromadzenia Związkowego celem dalszych potrzebnych kroków na potrzebę autentycznego tłumaczenia albo prawnego uregulowania.

Art. 7. Trybunał związkowy składać ma Zgromadzeniu Związkowemu na żądanie swoje opinie, o ile nie chodzi o wypadki, w których trybunał Związkowy sam może być kompetentnym.

Art. 8. Gdzie nie ma przepisów orzeczenia, trybunał sądowy orze-

kać ma według ustaw, których się niegdyś trzymały w sporach tego rodzaju trybunały Rzeszy, o ile ustawy te do dzisiejszych stosunków członków Związkowych i do samej nawet kwestyi sporu zastosować się jeszcze dadzą.

Art. 9. Sporów i zażaleń, już przed ustanowieniem trybunału związkowego uchwałą Związku stanowczo załatwionych, na nowo przed trybunał związkowy wnosić nie wolno.

Rozdział II. Organizacja trybunału związkowego.

Art. 10. Trybunał związkowy składa się z prezydenta, dwu wiceprezydentów, dwunastu zwyczajnych a również tylu nadzwyczajnych asesorów. Trybunał związkowy zasiada w miejscu Zgromadzenia związkowego.

Art. 11. Dwunastu zwyczajnych asesorów trybunału związkowego mianują rządy z członków najwyższych trybunałów. Austria i Prusy mianują po dwu, Bawaria jednego, reszta czterem głośćmi szczupłej rady Zgromadzenia związkowego mianuje siedmiu w porządku między sobą umówionym. Pierwsza nominacja wspomnianych siedmiu sędziów związkowych wyjdzie od Saksonii, Hanoweru, Wirtembergii, Badenii, Hesyi elekt., W. Ks. Heskiego, a według losowania od Holsztynu albo Luksemburgu. Trzech zwyczajnych asesorów trybunału związkowego mianuje Zgromadzenie związkowe większością głośćmi z profesorów prawa na uniwersytetach niemieckich. Dalej mianuje Zgromadzenie związkowe z liczby tych piętnastu zwyczajnych członków prezydenta, obu wiceprezydentów i członków stałego senatu (Art. 12). Dwunastu nadzwyczajnych asesorów trybunału związkowego mianują rządy na przedstawienie Zgromadzeń stanowych i z ich koła. Nominacje te wyjdą od tych samych rządów i w tym samym porządku co i nominacje asesorów zwyczajnych.

Art. 12. Prezydent, jeden z wiceprezydentów i trzech zwyczajnych asesorów mieszkać mają w miejscu trybunału związkowego. Oni to tworzą stały senat trybunału związkowego. Do stałego senatu należy: 1) Kierunek postępowania we wszystkich do trybunału zanesionych sporach aż do stałego wyroku 2) Wyrok w pierwszej instancji w sporach przez powód wprost do trybunału związkowego zanieś się mających (art. 1, 1-5); wydanie opinii (art. 7); bacność nad jednostajnością wymiaru sprawiedliwości w państwach związkowych (art. 6).

Art. 13. Zwyczajnych asesorów w miejscu trybunału związkowego nie mieszkających zwołuje prezydent periodycznie albo ile razy stan spraw tego wymaga na zwyczajne posiedzenie pełne. Do takiego plenarnego zwyczajnego posiedzenia należy: 1) Decyzja jako w instancji rewizyjnej w sprawach przez stały senat jako pierwszą instancję osądzonych; 2) polubowne orzeczenie w razach art. 2, 1-3, objętych. Do kompletu prawnego trybunału związkowego na posiedzeniu zwyczajnym jednym potrzeba jest obecność najmniej jedenastu członków. Przeciw wyrokowi trybunału związkowego na posiedzeniu zwyczajnym pełnym zapadłym miejsce ma tylko restytucja w razie nowych faktów i dowodów w terminie lat czterech. O dopuszczalności i uzasadnieniu tego prawnego środka orzeka trybunał związkowy w tym samym składzie.

Art. 14. W sporach między którym rządem Związkowym a reprezentacją krajową (art. 2, 4) wydaje trybunał związkowy wyrok na posiedzeniu pełnym nadzwyczajnym, na które prezydent zwołuje wszystkich zwyczajnych i nadzwyczajnych asesorów. Do kompletu prawnego potrzeba jest w takim razie obecność najmniej dziesięciu zwyczajnych i tylu nadzwyczajnych asesorów. Od wyroku we formie prawnej tu zapadłego nie ma już dalszego odwołania się, a tem samem jest zaraz wykonanym.

Art. 15. Prezydenta, również i resztę członków stałego senatu opłaca Zgromadzenie związkowe. W 70tym roku ich życia Zgromadzenie przemienić ich może na stan spoczynku. Regulamin oznaczy stosowne prawa, jakoteż koszta podróży i diety dla asesorów niestałych i nadzwyczajnych.

Art. 16. Bliższe ustawy o postępowaniu przed trybunałem Związkowym oznaczają się procederem sądowym, który stały senat trybunału związkowego zaprojektuje a Zgromadzeniu Związkowemu do zatwierdzenia przedłoży.

Art. 17. Z zaprowadzeniem trybunału Związkowego upadają dawniejsze ustawy o instancji austregalnej, respective o sędzie polubownym Związku, o kompetencji Zgromadzenia Związkowego w razach artykułem 29tym uchwały kongresu wiedeńskiego objętych, tudzież uchwałą Związku z 15. Września 1842; artykuł zaś 24. uchwały wiedeńskiej i nadal pozostaje.

Królestwo Polskie.

Warszawa, 24. Sierpn. — Gazeta Wrocławska pisze: kupiecka resursa dziś została otworzoną.

— Tajne pisma ulotne wciąż wychodzą. Znana „Strażnica” wciąż wychodzi, ale dosyć umiarkowana, również „Ruch”, ale ruchliwszy od pierwszej, na omiast „Głos kapłana polskiego” wszystkie prześciga radykalnością, głosząc bój przeciw tyranom i ich pomocnikom. Znajduje się w nim pełno cytów z ojców kościoła, pisma świętego i powag w kościele katolickim. Redaktorem ma być jakiś seminarzysta młody w Paryżu.

— Koszerne od funta po 1 sgr. ma ustać od r. 1863.

Z Litwy, 9. Sierpnia. — Korespondent wasz od ujść Niewiaży zdrzemnął się nieco, jako i ta kraina, której ma honor być obywatelem. Po energicznych manifestacjach i śpiewaniach hymnów narodowych, nastąpiła chwila ciszy, podsłuchiwanie wieści, czekania czegoś nieokreślonego. Ten stan bezczynności powszechnej w chwilach historycznie tak ważnych jest wielkim narodowym grzechem, a ten grzech na nikogo innego nie spada jedno na szlachtę. W istocie, któż z obywateli ziemi naszej większy dług zaciągnął u ojczyzny? kogo szcudrzej matka Polska obsypała swemi darami, jeżeli nie szlachtę? Szlachcie nadała w dziedzictwo obszerne ziemie; przed szlachtą roztoczyła bogactwa cywilizacji;

dla szlachty zostawiła otwarte drogi do najwyższych szczebli dostojstwa, bo nawet do korony. Ta szlachta niestety wyplaciła się niesłychaną gnuśnością, która spowodowała śmierć polityczną Polski. Dziś zdaje mi się, już nadeszła chwila wypląty: szlachta to powinna czuć i wziąć się do roboty wszystkimi możliwymi środkami, moralnymi i materialnymi. Nie wyczekiwaniem i nastawianiem ucha na wieści, zbawieć można ojczyznę, lecz pracą, bezustanną pracą; rodzaj zaś pracy powinno wskazać każdemu własne sumienie. Powiadają (i słusznie) że czas spisków przeszedł i szalonym byłby ten kto by zachęcał do spisków. Spiski kompromitują naród a nie przynoszą ważnej korzyści. Nie spisków więc nam potrzeba ale jednomyślności narodu; do tej jednomyślnej jedności wszystkie usiłowania zwrócić się powinny. Czy ku jedności rzetelnie zmierza szlachta nasza? najdobitniej zaświadczą uczynki jej. Oto w skutek cesarskiego ukazu o włościanach, każda włościańska rodzina poddańczego stanu, ma zapewnioną zagrodę z zabudowaniem, za wyplątą właścicielowi podług oszacowania, nadto zapewnione użytkowanie pola za czynsz wysokością dobrowolnej umowy określony. W naszej prowincji dwójaki jest stan włościan: poddańców i wolnych. Zkąd się ten podział zrodził, nie wiadomo, tylko to pewna, że wolni włościanie żadnych innych nie mieli przywilejów, prócz podwójnie opłacanych podatków. Ukaz cesarski stosuje moc swą jedynie do poddańców. Cóż robią właściciele poddańców? Oto skoro zasłyszeli o takim ukazie, zaraz wszelkimi środkami usiłowali przerobić swych włościan z poddańców na wolnych. Gdy im się to nie udawało, znosili całe wsie, wyganiając na pustynie liczne rodziny, przyczem często się trafiało, że gdy przywiązani do zagrody włościanie nie chcieli ustępować z chałup, to właściciel podpałał wieś, ogniem zmuszając biedaków do ustąpienia. Niedawno rozeszły się wieści, że i wolni otrzymają jednakowe prawa do nadziału zagród; zaraz tedy szlachta wzięła się do roboty. Oto, nuż włościan wolnych posuwać na wyższy społeczny szczebel, zapisując ich do mieszczaństwa. Daremne protestacje nieboraków: policja zmusza ich koniecznie zostać mieszczanami; a pan właściciel ziemi zamieszkałej przez wolnych, siłą tejże policji, przez niego dobrze opłaconej, wyrzuca nieszczęśliwe rodziny na wolną wiatrów, na pastwę głodu i chłodu od ognisk i dymu chałup, którym oddychali ich praojcowie. W listach nadawczych, w dobrowolnych umowach, przeróżnymi drogami niektórzy właściciele usiłują podejść włościanina, aby najwięcej wycisnąć zeń pracy lub pieniędzy na swą korzyść, nie zwracając wcale uwagi na możliwość wydobycia z nadawanych mu środków tak przesadzonej wymagalności. Traktowanie włościan z pańska, wymaganie poddańczej uległości, pokutuje niekiedy po dawnemu; najmniejszą oznakę wydobycia się z narzuczonego im niegdyś jarzma, pan dziedzic uważa za bunt i zaraz udaje się o pomoc do władz rządowych, które naturalnie serdecznie radę, że się podobne sceny powtarzają, spieszą w pomoc dziedzicowi z żandarmanami, sprawnikami a nawet z wojskiem. Tu następuje dopiero pojednanie szczególnego rodzaju: włościanie są niemiłosiernie dziesiątkowani kijami, dręczeni turmą, przyprowadzeni do ostatniej nędzy stawioną egzekucją, z prawem grabienia a buntowników co się podoba; upokarzają się, to jest pozwalają ze sobą robić co się komu podoba. Pan dziedzic zadowolniony; wszystko spokojnie; i wojsko i policja i żandarmi, nie mając nic do grabienia, znikają; pozostaje natomiast smutne w włościan przekonanie, wpojone mimochodem przez owych okrutnych gości, że cesarz nic o tem nie wie, że pan dziedzic przekupił żandarmów, policję i wojsko i w skutek tego przekupstwa odegrano z ludem ów straszliwy dramat.

Mógłbym was tu wszystkich panowie po imieniu nazwać: kto znosił całe wsi obszerne, wyganiając lud biedny na cztery wiatry, a na miejscu wsi zakładając niby folwarki, których dziś pola pustoszeją (widno wskutek jawnej i prędkiej kary Bożej); kto podpalił wsi ze czterech końców dla wypłoszenia tym barbarzyńskim środkiem biednych mieszkańców, ponieważ starce i kobiety były oświadczyły, że nieporzucą chałup gdzie pomarli ich pradziadowie; kto wyganiał z pomocą policji mieszkańców z odwiecznych siedlisk, oświadczających, że gotowi płacić i robić co dziedzic zechce, a wyganiał z bojaźni aby ci mieszkańcy, liczący się do wolnych, nieuzyskali prawa wykupu zajmowanych przez nich zagród; kto sprowadzał policję, żandarmerję i wojsko dla batożenia i przyprowadzenia włościan swoich do ostatniej nędzy; kto tytułem dobrowolnej umowy, stawał niesłychanie i prawie niepodobne do wykonania włościanom warunki? Tak, mógłbym imiona wasze ogłosić, aby potomność, ba nawet dzisiejsza społeczność naznaczała je piętnem zdrajców sprawy publicznej; lecz niech sumienie was własne ukarze, niech ta czarna plama żywota waszego stanie wam przed oczyma w godzinach ostatnich!). Słychać ustawiczne wyrzekania, że włościanie nie mają serca dla szlachty, że niewierzą szlachcie. Możnaż po takich czynach wymagać miłości i wiary? Cóż uczyniło, co czyni wielu ze szlachty aby zyskać miłość i wiarę ludu? Gdzież przynajmniej są objawy dobrych chęci? Czy szlachta z własnego natchnienia czyni jakie dla włościan ustępstwa, jakie ulgi? Zakładaż u nas gdziekolwiek wiejskie szkółki lub ochronki? Ci nawet co się poczciwie krzątają wedle możności swej, bywają — o hańbo! — przezywani waryatami. Takiego miana doczekał się zacy doktor J... który niewielką mając ziemską własność, założył u siebie własnym kosztem lazaret i ochronkę dla kalek, który udziela pomocy i rady tylko biednym, bez różnicy wiary i stanu.

Niedawno z tymże doktorem J... zdarzyła się jednemu z Tyszkiewiczów historia następująca. Jest on na nabożeństwie w kościele parafialnym Czerwony Dwór, fundowanym przez Benedykta hr. Tyszkiewicza, widzi, jak pan fundator swoim zwyczajem wyciąga ramiona ku ukrzyżowanemu Chrystusowi z taką egzaltacją, jakby chciał cierpienia Boga-

¹⁾ Spodziewamy się, że ci właściciele ziemscy, którzy według sił i możności pracują dla dobra publicznego, nie wezmą nam za złe, zarzutów dotyczących się złych i niesumiennych ludzi, lecz niestety stanowiących jeszcze znaczną większość.

Człowieka na siebie przyzwać, bije się w piersi tak głośno jak celnik, bije czołem o posadzkę kościoła jak Magdalena. Nakoniec nabożeństwo się skończyło; pan fundator wychodzi z kościoła, doktor w ślad za nim, dopędza go i powiada z cicha: »Panie hrabio, widzę żeś pan bardzo pobożny, w imieniu tej pobożności proszę, posłuchaj mej rady; oto, piękny gmach jakiś zaczął murować przeznaczając go na karczmę, obróć raczej na szkołę dla twych biednych włościan i zbuduj ochronkę dla wiejskich dzieci.« Hrabia obrażony zuchwalstwem doktora, zwraca się doń i sucho, groźnie, lakonicznie woła: »Milczcie chłystku!« Jakby iskrą elektryczną wstrząśnięty, podnosi doktor łaskę w kierunku nosa hrabiego i głośno, dźwięcznie, w obec kilku tysięcy ludu woła: »Faryzeuszu! takż to twoja modlitwa... To nie modlitwa, ale bluźnierstwo; uczyni to ci dowodzą. Nędzniku we złości, cóżes uczynił dla miłości Boga, coś uczynił tym małuczkim braciom w Chrystusie? Coś uczynił dla licznych włościan, niegdyś tych poddanych, pracujących po dziś dzień na twoje dostatki? Oto przyprowadziłeś ich do nędzy materialnej i moralnej, propagując pijaństwo przez rozmnożone browary i karczmy w obszernych twych dobrach; niepomisz, że widziano lud z włości twoich po miastach i drogach, wyciągający ręce ku przechodniom o jałmużnę z twarzą podobną do widma raczej niżli do ludzkiej istoty; alboż ci, faryzeuszu, nie przyszedł jeszcze czas upamiętania się i poprawy... O! pamiętaj, że zdasz ścisły z dobra twego rachunek. nietylko przed Bogiem, lecz jeszcze tu na ziemi przed surowym sądem społecznym... Myślisz żeś Boga przebłagał zbudowaniem kościoła? O! nie; Bóg nieprzebaczy złemu szafarzowi dopóki nieodda bliźnim co powinien.« Hrabia widząc, że z doktorem nie przelewki, stuliwszy uszy, w nogi do dworu; doktor tuż za nim prawie mu wciąż kazanie, z energicznym machaniem łaską. Wpadłszy między swoich oficyalistów, rozdąsany hr. dalejże pomyślał, że śmieli pozwolić zuchwalcowi, taką mu wyrządzić psotę. Oficyaliści przerażeni, chcąc naprawić swój błąd fatalny, udają się do władzy policyjnej, reprezentowanej w osobie kluczwójta (po rusku tyśacznik, jest to figura jedyna w rządzie rosyjskim pełniąca służbę bez pensyi, honorowie a na wiasem powiedziawszy żyjąca tylko z wyderkałów i ze stosunków z oszustami i złodziejami). Zatem rada w radę i postanowiono pojmąnego doktora odstawić sprawnikowi do Kowna, dla ukarania za niesłuchane zuchwalstwo. Osaczono tedy p. J... i skępowanego przemocą przywieziono na furmance chłopskiej do Kowna (biedny chłopiek musiał wieść swego obrońcę). Sprawnik nałamawszy sobie porządnie łba, co robić w takim przypadku, oświadczył w końcu doktorowi, że może iść do domu, a jeśli p. hr. ma jaką krzywdę, to niech sam, a nie przez oficyalistów, uda się gdzie należy z porządku. Tak tedy p. J... wrócił spokojnie do domu, o czym usłyszawszy hr. i lękając się zapewne wymowniejszej jeszcze admonicyi, zemknął do dóbr swoich mińskich. Tacy to u nas Tyszkiewicze, pierwsi na litwie bogaczel Bracisze czerwono-dworskiego, Jan, był zwaryował z powodu usamowolnienia włościan, na samą myśl że zmuszony będzie sprzedać im zagrody co go, jak powiada, pozbawi ostatniego kawałka chleba. Biedak! bo oprócz dóbr przynoszących dochodu więcej miliona złotych, ma na bankach także zaledwie kilka milionów. Synowiec tych czcicieli złotego cielca, adiutant gubernatora Nazimowa, jest tym samym, o którym zapytywał Dz. Pozn., czy to prawda że p. T. na drodze zbił jakiegoś żyda? Czy zbił żyda, o tem nie wiemy, lecz wiadomo, że p. adiutant przyjmował zlecenia uśmierzenia chłopów i że przy tych czynnościach smagał biedaków bez miłosierdzia. Wiadomo też, że prowadzi dwór po moskiewsku, ma służbę złożoną z kozaków i trwoni pieniądze nie na dobro ojczyzny, ale dla fantazyi i junakieryi. Dosyć powiedzieć, że przeprowadził telegraf własnym kosztem na dwie i pół mile z majątku swego do Wilna, aby mógł co godzina wiedzieć, jak się mają konie na poczcie, którą on utrzymuje i jak wiele ma się wyliczyć nahajek stajennym, przestępującym danę przezeń prawidła. Zostawując dalszemu czasowi wyświecenie, jak to niektórzy właściciele ziemscy i magnaci nasi postępują na drodze pozyskania ludu i podniesienia jego oświaty, wspominały o innych biedach rozdzierających serca poczciwe.

W przerwach niedostatecznych na zabliźnienie wrzesań bolesnych, pojawiają się w Kownie biedni wygnańcy z Warszawy, powracający z za gór Uralskich, w skutek łaskawie udzielonej w Lutym amnestyi. Można sobie wyobrazić, jakie są fizyonomie rodaków naszych, którzy od 5 miesięcy w ciągłej zostają podróży pieszej, bez zasobów pieniężnych, bez obuwia i prawie bez odzieży. Istne lazarony północne o wyniszczonym ciele, a z hardą i nieugiętą duszą, z okiem ciskającym nienawiść i palącym zemstą ku przesładowcom. Szczególniejsza zabawka właśnie! Chwycić kogoś z rodzinnych progów niewiedzieć za co (kto czyta namiestnikowskie dekrety, z tem się zgodzi), więzić kilka miesięcy, potem gnać kilka miesięcy na koniec Azyi skutych w kajdany, wśród śnieżnych i mroźnych dni zimowych, o noclegach brudnych, zimnych i zapowietrzonych, o strawie na widok i zapach której wzdrygnąłby się sam Lacedemonczyk, nakoniec kazać sobie dziękować jakby za szczególne dobrodziejstwa, za przebaczenie urojonej winy! Wieleż to braci naszej musiało zginąć wśród tej kociej igraszki! W samej rzeczy, trzeba mocnego hartu duszy i dobrego zdrowia, aby bez szwanku wytrzymać tę miłą promenadę; a tym panom, którzy to takie żarciki stroją z ludźmi, na prawdę musi się здаwać bagatelą przespacerować się na Sybir przez rosyjskie rządowe etapy, w mrozy dochodzące 40 gradusów, w szynelkach wiatrem podszytych, ze strawnem 12 groszy dziennie wydzielonem, kiedy oni każą sobie dziękować, że się tylko na tem jak najłaskawiej skończyło.

Nakoniec rozwiązał się dramat odegrany już przez 9 blisko miesięcy w Kownie; dramat którego bohaterami Korzon Tadeusz i Owsiany Władysław. Obaj sążeni przez zacny areopag oficerski pod prezydenturą majora Gryszkowa z jegierskiego kaporskiego pułku, a osądzeni jak najłagodniej na śmierć przez rozstrzelanie... Ciesz się, Hercenie! idee twoje, jak widzisz, wcielone w ducha armii rosyjskiej. Osadzili tylko na śmierć! Wszak to bagatela za takie straszne winy! Niech dzienniki

niemieckie, ba, całej Europy, trąbią o łagodności moskiewskiego rządu: tylko na śmierć, uważcie! Korzona »za znalezienie w mieszkaniu jego broszury w rękopiśmie (strasznej tajemnej treści... jakiej? nikt nie wie), której chociaż on nie pisał, ale że nie wyznaje autora, (a proroczym węchem poczuli sędziowie, że musi o nim wiedzieć) więc za niego odpowiada.« Owsianego »za znalezienie w mieszkaniu jego 200 egzemplarzy hymnów religijno-patryotycznych w litewskim języku.« Widzicie jaka to łagodność sądu, szczególnie kiedy ta sprawa leżała całkiem na jego sumieniu; żaden bowiem artykuł prawa nie przypadał do winy, bo zbrodnia w Rosyi niesłychana i nieznaną, a zatem uznano to wszystko za arcyzdradę stanu. Może też ta broszura (ktorej, mówiąc nawiasem i Korzon nie czytał, gdyż jakiś nieznany autor na trzy dni przed aresztem matce Korzona podał w czasie jego nieobecności) może owa broszura, powiadam, zawierała jakieś magiczno-czarnoksięskie słowa, za których wyrzeczeniem cała potęga moskiewskiego rządu rozprysła by się w atomy... Któż to może wiedzieć!

Francya.

Paryż, 24. Sierpnia. — P. Thouvenel wysłał ztąd najpiękniejsze przyrzeczenia do Turynu, aby tameczny gabinet zachęcił do najenergiczniejszego oporu przeciw Garibaldiemu. Mówią, że książęna Matylda należąca do niewieściego gabinetu politycznego zaręczyła margrabiemu Pepoli, że rzymska kwestya natychmiast zostanie rozwiązana, skoro tylko Garibaldeggo zwyciężoną zostanie wyprawa. Ministrowie Napoleona III. w tym też duchu przemawiają, tylko sam cesarz milczy i pisze dalej Cezara.

— Wysłała tu broszura o Serbii, w której dowodzą, że Serbia jest w prawie i że forteca belgradzka musi być zniesiona. Tego też zdania St. Marc Girardin w Debatach. Anglia innego jest zdania. Twierdzi ona, że Serbowie powinni utrzymać pokój i szanować traktaty europejskie. Lord John Russel mówi w nocy do księcia serbskiego Michała: dopóki źle myślący będą zachęcać Waszą Wysokość do środków oporu i przemocy z widocznym pogwałceniem i nieuszanowaniem wszystkich traktatów, dopóty niemoże rząd angielski wymagać od sultana, aby swoim nieprzyjaciołom dostarczył środków na wstrząśnienie swojego państwa.

— Wieczorne dzienniki zaręczają, że Wiktor Emanuel namówiony przez Napoleona, uda się do Neapolu i stanie na czele wojska, aby działać przeciw Garibaldiemu. Czyli ostatni tymczasem nie uprzedzi wszystkich i rozleje powstanie po całych Włoszech, wielkie pytanie. Trudno przypuścić, aby Garibaldi ze swoimi przyjaciółmi nie ułożył planu naprzd i niedziałal w odległych okolicach, aby ściągnąć do nich siły regularne, a odsłonić Neapol i prowincje północne, gdzie pożar wynieci się. W tej chwili więc zapewne wszędzie dramat wielki włoski się rozwija i może się przemienić na większe rozmiary.

Austria.

Wiedeń, 22. Sierpnia. — Najj. Pan wrócił z Reichenau pozawczoraj i dał wczoraj wielu osobom zwykle posłuchanie w Burgu. Pracował potem osobno z hr. Rechbergiem. Mówią, że tak w kwestyi wschodniej jak rzymskiej gabinet tutejszy odebrał z Paryża ważne propozycje. W pierwszej oświadcza gabinet francuski, że zbliżenie się Austrii do widoków Francyi i Rosyi mogłoby się przyłożyć do pomyslnego i prędkiego załatwienia sprawy czarnogórskiej i serbskiej, równie jak sprawy miejsc świętych w jej związku z losem chrześcian w Syrii, a nareszcie do uporządkowania stosunków wewnętrznych Grecyi. Czarnogóra walczy; Serbia do wojny gotowa; stan Syrii jest ciągle niepewny, a w Grecyi prócz dążeń narodowych do powiększenia królestwa, grozi ciągle niepewnością przyszłe stanowisko samej dynasty pod względem następstwa tronu. Gabinet tuilerski wyznaje, że we wszystkich tych sprawach nastąpiło już pewne porozumienie między Francją i Rosją, i mniema, że inne państwa, a szczególnie Austria, powinnyby zająć się rozpatrzeniem warunków, na których nastąpiło to porozumienie, dla wyrobienia na ich podstawie ogólnego planu do wspólnego postępowania. Pan Thovenel odwołuje się w swej nocy do ostatniej konferencji w Carogrodzie, dla pokazania, jak częściowe obrabianie tych kwestyi byłoby trudnem i niekorzystnem. W drugiej nocy odnoszącej się do kwestyi rzymskiej, minister spraw zagranicznych cesarza Napoleona oświadcza, że obrona osoby ojca św. będzie przedmiotem ciągłego starania Francyi, lecz że co do posiadłości kościelnych, polityka cesarska do wypadków niezależnych od niej tak się postawi, jak stała dotąd względem całego rozwoju kwestyi włoskiej. Osoby godne wiary twierdzą, że w tych dniach wyjdzie ztąd na obie powyższe noty odpowiedź. W kwestyi wschodniej gabinet tutejszy obawia się wyrażenia wszelkiego zbliżenia się do Rosyi i, chociaż Francyi, chociaż nie widzi, jak będzie się mógł oprzeć na Anglii, która lubo Turcyi przychylna, potrzebuje przyjaźni Francyi w tylu innych kwestjach. Co do Rzymu, hr. Rechberg pozostanie zapewne przy oświadczeniu które zrobił izbom, mówiąc o całej polityce austriackiej we Włoszech. Cesarz Napoleon okazuje się, jak mówią, dla Austrii ciągle przychylnym, ale politycznych koncesyi nie robi żadnych i przeciwnie zdaje się oczekiwać takowych od tutejszego gabinetu. W ogólności wszyscy tu zaczynają wierzyć, że sprawa rzymska zbliża się do końca. Constitutionnel ostatniem swem oświadczeniem otworzył oczy najzaciętszym obrońcom *statu quo*. Ost. Post zmienia dzisiaj cały swój dawniejszy sąd o polityce gabinetu turyńskiego względem Garibaldeggo, i wyznaje, że jest porozumienie między obydwoma.

Dyplomacya tutejsza zaczyna się zjeżdżać. Książę Kalimachi wrócił z Cieplie i mieszka w Hietzing. Widuje on często hr. Rechberga, pozawczoraj przepędził z nim przeszło godzinę; p. Balabin jeszcze nie wrócił; książę Grammont był także pozawczoraj w kancelaryi spraw zagranicznych. Pan Schmerling wróci jutro z Ischl. Deputacya sasko-siedmiogrodzka czeka na pożegnanie się z nim przed powrotem do domu.

